

Pastorale brief

Editie 25 - 1 februari 2023

Parochies H. Norbertus, H. Christoffel en Thomas a Kempis

Een nieuwe uitdaging

Commotie

Eind oktober 2022 heeft de staf van het Aartsbisdom Utrecht een beleidsplan gepubliceerd voor alle parochies. Het plan draagt de titel "Blijft dit doen om Mij te gedenken" en richt zich op de gang van zaken rond Eucharistievieringen, woord- en communievieringen en gebedsvieringen. Op de TV, in de kranten en via de sociale media is aan dit beleidsplan veel aandacht gegeven. Op enkele plaatsen in het Aartsbisdom is protest aangetekend en heeft men brieven en petitie's naar kardinaal Eijk gestuurd. Al die ophef heeft ook in onze gemeenschappen voor onrust gezorgd. Men vraagt zich af, wat dit bisdomplan voor de eigen kerkgemeenschap betekent.

Respons

Deze pastorale brief is in zijn geheel gewijd aan het beantwoorden van die vraag. Dat doen wij

door te beschrijven wat er in het bisdomplan staat en wat niet. En tevens bespreken wij de concrete gevolgen voor de liturgische praktijk in onze gemeenschappen.

Vershil in beeld brengen

In die liturgische praktijk van onze gemeenschappen ken-

nen wij Eucharistievieringen en Woord- en Communievieringen.

Over het verschil tussen beide liturgische vormen gaat het in het bisdomplan. Wie dat verschil goed wil verstaan, heeft meer informatie en achtergrond nodig. Aan de vieringen in de kerk zoals wij die vandaag kennen, is een lange geschiedenis vooraf gegaan. Aan dat verleden besteden wij aandacht om het heden beter te kunnen verstaan. En wij laten paus Franciscus aan het woord om ons de betekenis van de Eucharistie te binnen te brengen.

Dialogo

Deze pastorale brief is bedoeld als basis voor een dialoog in onze parochies over dit onderwerp. Op deze manier wil het pastoraal team bijdragen aan een realistisch verstaan van de plannen van het bisdom en tevens helderheid verschaffen over de invloed ervan op het pastoraal beleid in onze parochies en in onze geloofsgemeenschappen. De fasering die in het bisdomplan is aangebracht, geeft ons daartoe de nodige tijd.

Deze pastorale brief is in gezamenlijkheid samengesteld door de leden van het pastorale team.

*Ubi Caritas
Amor*

Wie graag zelf de documenten van het bisdom wil lezen, kan terecht op de website van het Aartsbisdom Utrecht. U kunt ook klikken op de onderstaande titels om meteen naar de juiste plek te navigeren.

[Beleidsplan Aartsbisdom](#)

[Toelichting op het beleidsplan](#)

Wat betekent het plan voor onze parochies?

In het beleidsplan dat onze aartsbisschop heeft gepubliceerd, maakt hij duidelijk dat het belangrijk is om de deelname van de gelovigen aan de Eucharistie te bevorderen. De Eucharistie is belangrijk als bron van geloof en 'als centrum van de persoonlijke omgang met God en met mensen'.

Wat betekent dit nieuwe beleid van de bisschop voor de geloofsgemeenschappen binnen onze drie parochies?

Wij zetten de belangrijkste punten voor u op een rij:

- 1 Parochianen worden gestimuleerd om de Eucharistie te vieren in de kerk die voor hen het dichtstbij is gelegen.
- 2 Pastores en locaties worden gevraagd om aantrekkelijke bijeenkomsten na de Eucharistieviering te organiseren voor jong en oud. Dit kunnen catechetische ontmoetingen zijn maar ook een gezinszondag.
- 3 De tijdstippen van de vieringen moeten zo op elkaar zijn afgestemd, dat de priester zowel op de zaterdag als op de zondag tweemaal de Eucharistie kan vieren.
- 4 In de periode 2023-2027 worden de door diakens, pastoraal werk(st)ers en toegeruste parochianen geleide woord- en communievieringen afgebouwd. Hierdoor kunnen zij ook zelf deelnemen aan de Eucharistieviering.

- 5 Uiteindelijk zullen ook de uitvaarten bij afwezigheid van een priester nog alleen gebedsvieringen kunnen zijn. Hierin kunnen diakens, pastoraal werk(st)ers en toegeruste parochianen voorgaan.
- 6 Met ingang van 1 januari 2028 zijn woord- en communievieringen alleen mogelijk als een priester onverwachts is verhinderd te celebreren en er geen vervanging kan worden geregeld. Voor alle andere situaties waarbij geen priester beschikbaar is (retraite, vakantie, ziekte, enz.) moet contact worden opgenomen met het bisdom. Daar zal worden bekeken of een lid van de bisdomstaf beschikbaar is.

Uitzonderingen

Voor zorginstellingen wordt een uitzondering gemaakt. Daar mag een woord- en communieviering worden gehouden als er geen priester beschikbaar is om de Eucharistie te vieren. De bewoners zijn doorgaans niet in staat om naar de zondagse Eucharistieviering te komen. Het is toegestaan dat daar dan op doordeweekse dagen de H. Communie wordt uitgereikt.

Aanvullende toelichting

Naar aanleiding van het publiceren van het beleidsplan heeft de aartsbisschop brieven en mailberichten ontvangen met de vraag wat de status van de gebedsviering kan zijn. In een aanvullende toelichting op het liturgisch beleid schrijft de aartsbisschop, dat naast de Eucharistie ook de mogelijkheid openstaat van een gebedsviering door toegeruste parochianen. Het zal niet voor iedereen mogelijk zijn om op zondag in een nabijgelegen kerk naar de Eucharistieviering te komen. In dat geval mag er op zondag in de eigen kerk een gebedsviering worden gehouden. De lokale gemeenschap kan dan bij elkaar komen om te bidden, te zingen en het Woord van de Heer te ontvangen. De diakens en pastoraal werk(st)ers met een zending van de bisschop worden geacht aan de Eucharistie deel te nemen.

De aartsbisschop wijst er ook op dat de kerk diverse gebedsmomenten kent waardoor de kerkgangers ook de 'geestelijke communie' kunnen ontvangen, zoals dat ook tijdens de livestreams in coronatijd is gebeurd. Daarnaast blijven ook andere vormen van gebedsvieringen mogelijk.

Historisch overzicht

De oorsprong

De Eucharistie kent een lange geschiedenis en heeft daarbij een bijzondere ontwikkeling doorgemaakt. Het is begonnen bij het Laatste Avondmaal op de vooravond van het lijden en de dood van Jezus. Toen heeft Hij

brood genomen met de woorden:

Neemt en eet hiervan, gij allen, want dit is mijn Lichaam, dat voor u gegeven wordt.

Daarna nam Hij de beker met wijn en sprak:

Neemt deze beker en drinkt hier allen uit, want dit is de beker van het nieuwe, altijddurende verbond, dit is mijn Bloed, dat voor u en alle mensen wordt vergoten tot vergeving van de zonden. Blijft dit doen om Mij te gedenken.

De eerste christenen gaven gehoor aan de uitnodiging van Jezus. Zij kwamen op zondag (de dag van zijn verrijzenis) samen om brood en wijn te delen ter gedachtenis aan Jezus Christus.

Door de tijden heen

Sindsdien hebben vele dienaren van de Kerk nagedacht over de betekenis van deze heilige maaltijd. In de eerste eeuwen na Christus waren het de kerkvaders die in verschillende bijeenkomsten vastlegden wat de Eucharistie voor hen betekende. Vaak kwam men tot een duidelijke formulering van de betekenis van het Sacrament in antwoord op afwijkende ideeën die de ronde deden. Het offerkarakter van de Eucharistie, de belangrijke rol van de priester en de tegenwoordigheid van Christus in het Sacrament vormden de dragende elementen van het ritueel. Ook werd de reserve aan hosties op een eerbiedwaardige plaats bewaard. In de elfde eeuw ontstond de traditie om processies te houden met het Sacrament en begon men het Sacrament te aanbidden en te vereren.

De Tridentijnse mis

Aan het begin van de zestiende eeuw kwam de traditionele betekenis van de Eucharistie ter discussie te staan als gevolg van de Reformatie. In het concilie van Trente (1545-1563) stelden de bisschoppen zich daar tegen teweer door de leer van de Kerk helder te formuleren en vast te leggen. Onderdeel van de concilieteksten was een beschrijving van de juiste manier om de Eucharistie te vieren. De nadruk kwam te liggen op het offerkarakter van het ritueel, de rol van de gewijde priester, de werkelijke tegenwoordigheid van Christus in het Sacrament en het gebruik van het Latijn als liturgische taal. In roerige tijden wilde paus Pius V de eeuwenoude praktijk rond de Eucharistie beschermen en continuïteit geven. Deze liturgische ordening is bekend geworden als de Tridentijnse mis en zou in de volgende

vier eeuwen wereldwijd de vaste vorm zijn voor de katholieke liturgie.

Tweede Vaticaans concilie

Halverwege de twintigste eeuw kwamen de bisschoppen bijeen in Rome voor het Tweede Vaticaans concilie (1962-1965). Men wilde de Kerk bij de tijd brengen

en ook de liturgie van de heilige Mis maakte onderdeel uit van die wens tot verandering. De belangrijkste aanpassingen ten opzichte van de Tridentijnse mis waren:

- het gebruik van de volkstaal werd toegestaan;
- de participatie van de gelovigen werd vergroot;
- het volksaltaar deed zijn intrede;
- de priester keerde zijn gelaat naar de kerkgangers.

Voor het overige vertoonde de nieuwe orde van de heilige Mis vooral veel gelijkenis met zijn voorganger. Zoals steeds, werd de continuïteit van het liturgische erfgoed gewaarborgd. In 1967 stelde paus Paulus VI de nieuwe Mis-orde officieel in.

Pastoraal concilie te Noordwijkerhout

In Nederland leefde men in de jaren zestig bijzonder intens mee met de ontwikkelingen in Rome. Kardinaal Alfrink belegde in 1967 een pastoraal concilie in Noordwijkerhout. Bij de interpretatie van de resultaten van het Tweede Vaticaans concilie gaf hij ruimte voor inspraak en advies. De nieuwe orde voor de heilige Mis van het Vaticaans concilie werd omarmd, maar op een aantal punten ruim opgevat. Het zou leiden tot liturgische experimenten maar ook tot polarisatie in de Nederlandse kerkprovincie. Onenigheid over het verplichte celibaat voor priesters versterkte die onenigheid in de jaren daarna.

Woord- en communieviering

Rond 1970 deed het fenomeen woord- en communieviering zijn intrede in onze kerkprovincie (het is buiten Nederland onbekend). Het uitreiken van de Communie buiten de Eucharistievie-

ring was reeds vanaf de tweede eeuw bekend. Maar die was bedoeld voor zieken en mensen die niet naar de Eucharistie konden komen. De woord- en communieviering die wij nú kennen, heeft een andere wordingsgeschiedenis. Zij is uit nood geboren als gevolg van een tekort aan priesters. In het Aartsbisdom Utrecht en in enkele andere Nederlandse bisdommen zijn woord- en communievieringen onderdeel geworden van de liturgische praktijk.

Officiële documenten

De Nationale Raad voor de Liturgie (NRL) probeerde door publicaties de nieuwe praktijk te begeleiden. In 1982 verscheen de eerste uitgave 'Modellen voor gebedsdiensten, woorddiensten, communiediensten'. In 1999 volgde een herziening en in 2018 zag de laatste uitgave het licht: 'Zondagsviering bij afwezigheid van een priester'. De NRL baseert zich daarbij steeds op het 'Directorium voor zondagsvieringen bij afwezigheid van een priester' van de Congregatie voor de Eredienst (Rome 1988). De richtlijnen van de NRL zijn niet altijd in acht genomen.

Paus Franciscus over de Eucharistie

Paus Franciscus heeft in 2017 en 2018 op het Sint Pietersplein vijftien audiënties gegeven die gewijd waren aan catechese over de Eucharistie. Hier een kleine bloemlezing uit dat onder-richt aan de gelovigen.

Motieven voor catechese

Paus Franciscus wijst op de vele

christenen die vandaag de dag overal ter wereld worden vervolgd. Het zijn mensen die hun leven wagen om deel te kunnen nemen aan de zondagsmis. De vraag rijst, wat het voor ieder van ons betekent om te naderen tot de tafel van de Heer. Zijn wij net als de vervolgte christenen op zoek naar *'de bron waaruit levend water opborrelt'*? Hij roept het Tweede Vaticaans concilie in herinnering, waarin een oproep wordt gedaan om christenen te helpen begrijpen, wat de grootheid is van het geloof en de schoonheid van de ontmoeting met Christus. In de Eucharistie is de Heer onder ons aanwezig. Met leedwezen beseft de paus dat wij vaak ongeïnteresseerd zijn en maar wat zitten rond te kijken of te babbelen. De Heer is bij ons, maar wij laten na om samen met Hem te vieren. Paus Franciscus wil ons motiveren om heel aandachtig en heel bewust aanwezig te zijn in de mis.

Eucharistie is dankgebed

De Eucharistie is in de eerste plaats gebed. Het is de liefdesontmoeting met God door middel van zijn Woord en het Lichaam en Bloed van Jezus. Dat

kan alleen gebeuren als ik een persoonlijke relatie met God ben aangegaan. Het impliceert ook: stil kunnen zijn. In de aanloop naar de mis is die stilte nodig om ons voor te bereiden op de ontmoeting met de Heer. Dat lukt alleen vanuit een houding van nederigheid, verwondering en ontvankelijkheid.

Eucharistie is gedachtenis

In diepste wezen is de mis de gedachtenis van het Paasmysterie van Christus. Niet enkel in de zin van terugdenken aan wat ooit gebeurde, maar ook als verkondiging van wat God voor mensen heeft gedaan. In de mis worden die gebeurtenissen tegenwoordig gesteld en verbonden aan ons leven in het hier en nu. Door zijn lijden, dood, verrijzenis en hemelvaart heeft Jezus Pasen tot vervulling gebracht. En daarmee onze verlossing voltrokken. De mis is daarvan de gedachtenis, iedere zondag opnieuw.

Eucharistie op zondag

Vanaf het begin hebben christenen de ontmoeting met de Heer gevierd op de eerste dag van de week. Het was de dag waarop Jezus uit de doden is opgestaan en aan zijn leerlingen is verschenen. Ook de heilige Geest van God kwam op de eerste dag van de week over de leerlingen. In 321 stelde keizer Constantijn de zondag officieel als rustdag in. Die zondag is de erfenis die de eerste christenen ons hebben nagelaten. Voor ons mag die dag het moment zijn om kracht op te doen en genade te ontvangen. Dat laat onverlet dat er in onze parochies mogelijkheden worden geboden om op doordeweekse dagen de Eucharistie mee te vieren. Als het om welke reden dan ook op zondag niet lukt, is dit een mooi alternatief.

De opbouw van de Eucharistie

Op de avond voor zijn lijden en dood ging Jezus met zijn leerlingen aan tafel en hield met hen het Laatste Avondmaal. De Dienst van de Tafel in de mis gaat op die gebeurtenis terug en volgt hetzelfde patroon. Dat patroon bestaat uit 4 onderdelen:

- nemen: bereiding vd gaven
- danken: Eucharistisch gebed
- breken: van het Brood
- delen: Communie

Nemen: bereiding van de gaven

De collecte is onderdeel van de liturgie en maakt deel uit van de offergang in dit gedeelte van de mis. De gaven van brood en wijn worden aangedragen door het volk van God en in de handen van de priester gelegd. Het is de uitdrukking van 'het zich toevertrouwen van de gelovigen aan God'. Dat wordt duidelijk in de vraag die de priester aan het volk stelt: 'Bidt, broeders en zusters, dat mijn en uw offer aanvaard kan worden door God, de almachtige Vader' en in het antwoord van de gelovigen: 'Moge de Heer het offer uit uw handen aannemen, tot lof en eer van zijn Naam, tot welzijn van ons en heel zijn heilige Kerk'. Daarna volgt het gebed over de gaven.

Danken: Eucharistisch gebed

De werking van de heilige Geest en de woorden van Jezus zelf (Dit is mijn Lichaam... Dit is mijn Bloed...) brengen onder de gedaanten van brood en wijn het Lichaam en het Bloed van Christus werkelijk aanwezig. Het heeft, aldus paus Franciscus, weinig zin om zich af te vragen hoe zoiets mogelijk is. Hier kan het geloof ons te hulp komen.

Als de priester zegt: 'Verkondigen wij het mysterie van het geloof' bedoelt hij niets anders dan dit. En wij antwoorden met de acclamatie: "Heer Jezus, wij verkondigen uw dood en wij belijden tot Gij wederkeert, dat Gij verrezet zijt.' De tekst van het Eucharistisch gebed lijkt soms ver van ons af te staan en het klopt dat het een oude formulering is. Maar als wij openstaan voor de betekenis ervan, kunnen wij beter aan de Eucharistie deelnemen. Het helpt ons bij het cultiveren van de juiste houding die nimmer bij de leerlingen van Jezus zou mogen ontbreken. Het gaat om de houding van 'dankzeggen, altijd en overal', van 'ons leven maken tot liefdesgave' en van 'werken aan concrete gemeenschap en verbondenheid'.

Breken: van het Brood

Tijdens het Laatste Avondmaal 'brak Jezus het brood', nadat Hij God had dankgezegd. Hieraan beantwoordt het breken van het brood in de mis. Dat gebaar gaat samen met de aanroeping van het Lam Gods. In het gebroken brood erkent de biddende gemeenschap het ware Lam van God: Christus die ons heeft verlost.

Delen: Communie

Wij vieren de Eucharistie om ons met Christus te voeden. 'Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, blijft in Mij en Ik in hem.' Nadat de priester in de mis het geconsacreerde brood heeft gebroken, toont hij het aan de gelovigen en nodigt hen uit aan de eucharistische maaltijd. Het ontvangen van de hostie betekent ten diepste zich

laten transformeren in dat wat wij ontvangen. Telkens als wij de Communie ontvangen, worden wij meer opgenomen in Jezus. De paus pleit er voor de hostie te ontvangen die tijdens dezelfde mis is geconsacreerd. Zo blijft de innerlijke beweging van nemen, danken, breken en delen het beste bewaard en het meest waardevol.

Slot

Met de zegen en de wegzending wordt de Eucharistieviering afgesloten. Wanneer de mis eindigt, moeten wij ons realiseren dat dan onze inzet voor het christelijk getuigenis begint. Wij gaan verder en mogen nieuwe mensen worden: dankbaar, liefdevol, met bijzondere aandacht voor de armen van deze tijd en altijd uit op de vrede om ons heen. En dit alles ligt binnen onze mogelijkheden dankzij de vreugdevolle ontmoeting met de Heer in de Eucharistie.

Kansen en hobbels

De verandering in het liturgisch beleid brengt zowel mogelijkheden als beperkingen met zich mee. Hier geven wij een overzicht van de kansen en hobbels die wij zien. De fasering in het nieuwe bisdombeleid (de komende 5 jaren zijn bedoeld als overgangperiode) bieden gelegenheid om toe te groeien naar een nieuwe liturgische praktijk, de catechese over de Eucharistie te ontwikkelen en de toerusting van vrijwilligers voor gebedsvieringen ter hand te nemen.

Kansen

- 1 De beleving van de Eucharistie kan worden verdiept en scheef gegroeide liturgische opvattingen kunnen worden bijgesteld.
- 2 Een woord- en gebedsviering behoort waarschijnlijk tot

de mogelijkheden. Op welke manier en onder welke voorwaarden dat in onze parochies kan, moet worden gezien.

- 3 Er komt gelegenheid om naast de Eucharistie andere liturgische vormen te ontwikkelen.
- 4 In de woord- en gebedsviering wordt geen communie uitgereikt. Dat verschil tussen katholieken en protestanten speelt dus geen rol. Dat geeft meer ruimte om in oecumenisch verband te bidden, naar de Schrift te luisteren, te zingen en om te zien naar elkaar.
- 5 Dit is een goede aanleiding om liturgische vrijwilligers adequaat toe te rusten en tevens om nieuwe kandidaten aan te trekken.

Hobbels

- 1 De implementatie van de maatregelen impliceert een toename van de toch al grote

belasting van onze beide priesters die samen 17 kerken bedienen.

- 2 Er is bij vrijwilligers en bij parochianen een beleving van verlies na de liturgische praktijk van bijna 40 jaar. Dat maakt het voor hen lastiger om de verandering te accepteren.
- 3 De concentratie rond de Eucharistie lijkt te impliceren dat er minder vieringen zullen zijn in de lokale gemeenschappen en minder ontmoetingsmomenten van gelovigen.
- 4 De bereidheid tot 'migratie' naar een andere kerk omwille van de Eucharistie lijkt niet bij iedereen even duidelijk aanwezig.

Uitnodiging

In het pastoraal team zullen wij in de komende tijd nadenken over deze kansen en hobbels. Graag nodigen wij parochianen uit om dat eveneens te doen. Wij hebben er alle vertrouwen in, dat wij in onze kerkelijke praktijk samen een begaanbare weg zullen vinden. Laten wij bidden dat de heilige Geest ons daarin mag bijstaan en leiden.

Colofon

De pastorale brief is een uitgave van het pastoraal team. De brief is gericht aan alle parochianen. De leden van het pastoraal team zijn als volgt te bereiken:

Ton Huitink:	06 - 20 57 06 69 pastoorhuitink@gmail.com
Jaap Scholten:	06 - 31 17 93 54 j.scholten@pastoraalteam.com
Jeanne Gerretzen:	06 - 12 78 24 35 j.gerretzen@pastoraalteam.com
André van Boven:	06 - 57 54 11 73 a.vanboven@pastoraalteam.com

Vieringen online

Een aantal weekendvieringen in onze parochies zijn te volgen op de site www.kerkdienstgemist.nl. Kies op die site eerst de gewenste plaatsnaam en gebruik daarna de hieronder vermelde zoektermen:

Zwolle:	'OLV Basiliek Zwolle'
Dronten:	'Ludgeruskerk'
Lelystad:	'Petruskerk'
IJsselmuiden:	'O.L. Vrouwe Onbevlekt Ontvangen'
Kampen:	'Buitenkerk'

Herfte Wijthmen is te vinden op www.youtube.com
Zoekterm: 'RK kerk Herfte Wijthmen'